

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Αγγελική Μουζάκη
Αθανάσιος Πρωτόπαπας

GUTENBERG – ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ/33

Γ Λ Ω Σ Σ Α Ρ Ι

Αγραφία (agraphia). Βλ. δυσγραφία.

Αδιαφανές (nontransparent). Για ορθογραφικό σύστημα, όταν οι λέξεις γράφονται με τρόπο που δεν μπορεί να αποδοθεί άμεσα και με συστηματικό τρόπο σε αντιστοιχία μεταξύ φθόγγων και γραφημάτων.

Ακατέργαστη βαθμολογία. Βλ. αρχικός βαθμός.

Αλφαβητική αρχή (alphabetic principle). Η σταθερή αντιστοιχία μεταξύ φθόγγων του προφορικού λόγου και γραμμάτων του αλφαβήτου ανεξάρτητα από τη θέση του φθόγγου μέσα στη λέξη.

Αλφαβητική φάση. Βλ. μερικώς αλφαβητικό στάδιο και πλήρως αλφαβητικό στάδιο.

Αλφαβητικό σύστημα (alphabetic system). Σύστημα οπτικής αντιπροσώπευσης των φθόγγων του προφορικού λόγου με γραπτά σύμβολα που ονομάζονται γράμματα.

Αναγνώριση λέξης (word recognition). Ταύτιση ενός οπτικού ερεθίσματος γραπτής λέξης με την εσωτερική αναπαράσταση της λέξης στο νοητικό λεξικό.

Αναλυτικοσυνθετική μέθοδος (phonics). Μέθοδος διδασκαλίας του γραπτού λόγου που βασίζεται στην ανάλυση των λέξεων στα επιμέρους τμήματα που τις αποτελούν στον προφορικό και τον γραπτό λόγο, τη σύνδεση των επιμέρους προφορικών και γραπτών τμημάτων μεταξύ τους και τη σύνθεση των λέξεων από αυτά.

Αναπτυξιακή δυσγραφία (developmental dysgraphia). Σοβαρές και επίμονες δυσκολίες στη μάθηση της γραφής και της ορθογραφίας στο πλαίσιο της βασικής εκπαίδευσης, οι οποίες δεν συνδέονται με κάποια εμφανή νευρολογική βλάβη ή αλλοίωση.

Ανίχνευση (screening). Μια σύντομη διαδικασία αδρής αξιολόγησης με στόχο να εντοπιστούν άτομα με πιθανές δυσκολίες (ή, αντίστροφα, να αποκλειστούν άτομα που δεν παρουσιάζουν δυσκολίες). Σκοπός της ανίχνευσης είναι η παραπομπή ενός μικρού αριθμού ατόμων για περαιτέρω λεπτομερειακή αξιολόγηση από ειδικούς.

Ανώμαλο (irregular). Μια λέξη ή υπολεξική μονάδα που δεν ακολουθεί τον κανόνα και συνεπώς αποτελεί εξαίρεση.

- Αξιοπιστία** (reliability). Ο βαθμός στον οποίο μια μέτρηση διακρίνεται από συνέπεια και σταθερότητα. Με άλλα λόγια, κατά πόσο μια δοκιμασία αποτελεί μέτρηση, ή κατά πόσο μια ποσοτική επίδοση μπορεί να αξιοποιηθεί στατιστικά.
- Αξιοπιστία επανάληψης** (test-retest reliability). Η σταθερότητα στον χρόνο των αποτελεσμάτων μιας δοκιμασίας.
- Αξιοπιστία επανεξέτασης**. Βλ. αξιοπιστία επανάληψης.
- Αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής**. Βλ. εσωτερική συνοχή.
- Αποκωδικοποίηση** (decoding). Μετατροπή αλληλουχίας γραμμάτων σε αντίστοιχη αλληλουχία φθόγγων σύμφωνα με την αλφαβητική αρχή.
- Αποφαντική γνώση**. Βλ. δηλωτική γνώση.
- Απώτερες λειτουργίες** (distal functions). Γενικές γνωσιακές λειτουργίες που δεν σχετίζονται με κάποιο συγκεκριμένο έργο, όπως είναι η ταυτόχρονη - ολική και η διαδοχική - σειριακή επεξεργασία, ο προγραμματισμός και η προσοχή. Είναι απαραίτητες άμεσα, για τις εγγύτερες λειτουργίες, και έμμεσα, για την ανάγνωση.
- Αρχικός βαθμός** (raw score). Η επίδοση σε μια δοκιμασία που προκύπτει αθροίζοντας τις σωστές απαντήσεις, ή με άλλο άμεσο τρόπο από τις αποκρίσεις του εξεταζόμενου, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η ηλικία του εξεταζόμενου ή η κατανομή των επιδόσεων στον γενικό πληθυσμό.
- Αυτοδιδασκαλία** (self-teaching). Υπόθεση για την εκμάθηση της ανάγνωσης σύμφωνα με την οποία η ανάπτυξη και εδραίωση του νοητικού λεξικού είναι παρεπόμενο της αποτελεσματικής εφαρμογής γνωσιακών λειτουργιών των αρχάριων αναγνωστών, όπως είναι η φωνολογική αποκωδικοποίηση.
- Αυτοματοποιημένη αντίχενυση** (automated screening). Διαδικασία αντίχενυσης που μπορεί να εκτελεστεί χωρίς τη συμμετοχή ή την παρέμβαση κάποιου ειδικού εξεταστή. Συνήθως πρόκειται για προγραμματισμένη αλληλεπίδραση με ηλεκτρονικό υπολογιστή, χρησιμοποιώντας ειδικό λογισμικό για την εκτέλεση συγκεκριμένων ασκήσεων.
- Αφασία** (aphasia). Διαταραχή ή απώλεια της κατανόησης ή της παραγωγής του προφορικού ή του γραπτού λόγου, ως αποτέλεσμα εγκεφαλικής βλάβης ή αλλοίωσης.
- Άφωνος** (voiceless). Φθόγγος που παράγεται χωρίς δόνηση των φωνητικών πτυχών (στην ελληνική βιβλιογραφία συχνά χρησιμοποιείται λανθασμένα ο όρος *άηχος*).
- Βαθύ** (deep). Βλ. αδιαφανές.
- Cronbach, δείκτης α** (Cronbach's α). Ο δείκτης α (ελληνικό γράμμα άλφα) κυμαίνεται από 0 έως 1 και είναι ένα μέτρο της αξιοπιστίας εσωτερικής συνοχής μιας δοκιμασίας.
- Γνωσιακό σύστημα** (cognitive system). Το πλήρες σύστημα των νοητικών διεργασιών που επεξεργάζονται τις πληροφορίες του προφορικού και του γραπτού λόγου.
- Γνωσιακό φορτίο** (cognitive load). Οι απαιτήσεις γνωσιακών πόρων της ενεργού μνήμης που θέτει κάποιο έργο προκειμένου να εκτελεστεί, ο νοητικός κόπος που απαιτείται για την εκτέλεσή του.

- Γραμματικά λάθη** (grammatical spelling errors). Ορθογραφικά λάθη σε κλιτικά μορφήματα που διατηρούν τη φωνολογική ταυτότητα της λέξης αλλά όχι και τον γραμματικό της τύπο.
- Γράφημα** (grapheme). Γράμμα ή συνδυασμός γραμμάτων που αντιστοιχεί σε έναν φθόγγο.
- Γραφημικός επεξεργαστής** (graphemic processor). Σύστημα ανάλυσης και επεξεργασίας των οπτικών χαρακτηριστικών της γραφής, όπως είναι λ.χ. τα σχήματα και οι θέσεις των γραμμάτων.
- Γραφημικός ταμιευτής** (graphemic buffer). Μονάδα βραχυπρόθεσμης συγκράτησης γραφημικών πληροφοριών κατά τη διάρκεια του προγραμματισμού και της εκτέλεσης των κινήσεων γραφής τους.
- Γραφομορφολογική επίγνωση** (graphomorphological awareness). Η ικανότητα συντονισμού των ορθογραφικών, φωνολογικών και σημασιολογικών πληροφοριών κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης.
- Γραφοσημασιολογική επίγνωση** (graphosemantic awareness). Η συνειδητή γνώση του πώς η σημασιολογική πληροφορία κωδικοποιείται στην ορθογραφία και, αντίστροφα, πώς η ορθογραφία παρέχει στοιχεία της σημασίας.
- Γραφοφωνημική μετατροπή**. Βλ. αποκωδικοποίηση.
- Γραφοφωολογική επίγνωση** (graphophonological awareness). Η συνειδητή γνώση για τους κανόνες μετατροπής από γράφημα σε φώνημα και το αντίστροφο.
- Δείκτης συσχέτισης** (correlation coefficient). Ο δείκτης συσχέτισης (συνήθως r του Pearson) κυμαίνεται από 0 έως 1 και δείχνει τον βαθμό συσχέτισης ανάμεσα σε δυο μεταβλητές (μετρήσεις).
- Δεξιότητα** (skill). Μαθημένη ικανότητα ευχερούς εκτέλεσης σύνθετων έργων ή διαδικασιών η οποία αποκτήθηκε με εκτενή εξάσκηση.
- Δηλωτική γνώση** (declarative knowledge). Πληροφορίες που είναι δυνατόν να ανακληθούν και να εκφραστούν λεκτικά (σε αντιδιαστολή με διαδικαστικές δεξιότητες).
- Διαδικαστική γνώση** (procedural knowledge). Περιλαμβάνει όλες τις δεξιότητες, ικανότητες, στρατηγικές, τεχνικές και συνήθειες μέσω των οποίων ο μαθητής μπορεί να κοινοποιήσει τη δηλωτική του γνώση.
- Διακύμανση** (variance). Δείκτης διασποράς των επιδόσεων κατά την αξιολόγηση κάποιας δεξιότητας ή ικανότητας σε ένα σύνολο ατόμων. Υπολογίζεται με βάση την απόσταση των ατομικών μετρήσεων από τον μέσο όρο.
- Διαφανές** (transparent). Για ορθογραφικό σύστημα, όταν οι φθόγγοι της γλώσσας απεικονίζονται με συνεπή και συστηματικό τρόπο σε γράμματα ή συνδυασμούς γραμμάτων (γραφήματα).
- Διπλής διαδρομής, μοντέλα** (dual route models). Θεωρητικά σχήματα περιγραφής της ανάγνωσης και της γραφής με δύο παράλληλους νοητικούς μηχανισμούς (κανάλια), το ένα με λεξικές αναπαραστάσεις και μηχανισμό αναγνώρισης και το άλλο με υπολεξικές αναπαραστάσεις και μηχανισμό αποκωδικοποίησης.

Δοκιμασία (test). Τεστ με το οποίο μετράμε μια ικανότητα ή δεξιότητα.

Δοκιμασίες κριτηρίου (criterion-referenced tests). Δοκιμασίες που εκτιμούν τον βαθμό κατάκτησης γνώσεων ή δεξιοτήτων που αντιστοιχούν σε συγκεκριμένα κριτήρια, τα οποία προσδιορίζονται με βάση τη μαθησιακή ύλη ή το περιεχόμενο της διδασκαλίας και όχι την επίδοση άλλων μαθητών.

Δυσγραφία. Βλ. επίκτητη δυσγραφία, αναπτυξιακή δυσγραφία.

Δυσλεξία (dyslexia). Δυσκολία στην εκμάθηση και χρήση του γραπτού λόγου, δηλαδή της ανάγνωσης και της ορθογραφικής γραφής, η οποία δεν οφείλεται σε ανεπαρκή διδασκαλία ούτε σε κάποιο άλλο πρωτογενές έλλειμμα ή διαταραχή (αισθητηριακή, συναισθηματική, ψυχιατρική, νευρολογική κ.λπ.).

Δυσορθογραφία (spelling disorder). Ορθογραφικές διαταραχές, δηλαδή σημαντική ανορθογραφία που δεν συνοδεύεται απαραίτητα από δυσκολίες στον σχηματισμό των γραμμάτων, παρότι μπορεί να παρατηρείται και δυσανάγνωστη ή ακατάστατη γραφή.

Εγγύτερες λειτουργίες (proximal functions). Οι βασικές γλωσσικές και γνωσιακές δεξιότητες που απαιτούνται για την ανάγνωση και την ορθογραφική γραφή, όπως είναι η ικανότητα αναγνώρισης φθόγγων, γραμμάτων και συμπλεγμάτων μέσα στις λέξεις με ταχύτητα και ακρίβεια.

Εγκλιτικός τόνος (enclitic stress). Δεύτερος τόνος που εμφανίζεται στη λήγουσα προπαροξύτονης λέξης ή σε άτονες γραμματικές λέξεις όταν η προσθήκη αντωνυμιών οδηγεί σε παραβίαση της τρισυλλαβίας (π.χ. ο άνθρωπός μου, κατάλαβέ με, δώσε μου το).

Εγκυρότητα (validity). Ο βαθμός στον οποίο μια μέτρηση μετρά πραγματικά τη θεωρητική κατασκευή για την οποία έχει σχεδιαστεί. Με άλλα λόγια, κατά πόσο μια δοκιμασία μετρά αυτό για το οποίο τη χρησιμοποιούμε.

Εγκυρότητα κριτηρίου (criterion validity). Η σχέση μεταξύ της επίδοσης σε μια δοκιμασία με επιδόσεις σε μία ή περισσότερες άλλες δοκιμασίες, οι οποίες κατά γενική αποδοχή μετρούν την ίδια δεξιότητα και χρησιμοποιούνται ως κριτήρια.

Εδραιωμένο αλφαβητικό στάδιο (consolidated alphabetic stage). Το τέταρτο και τελευταίο στάδιο ανάπτυξης του γραπτού λόγου, κατά το οποίο η αποθήκευση και ανάκληση λέξεων βασίζεται σε αντιστοιχίες όχι μόνο μεταξύ μεμονωμένων γραμμάτων και φθόγγων, αλλά και μεταξύ συλλαβικών και υπερσυλλαβικών τμημάτων και ολόκληρων μορφημάτων.

Εισροή (input). Πληροφορία που εισέρχεται σε ένα σύστημα προκειμένου να υποστεί επεξεργασία.

Εκατοστημόριο (percentile). Αφορά σε μια μέτρηση (αρχικός βαθμός) και είναι το ποσοστό των βαθμολογιών του δείγματος στάθμισης που είναι μικρότερες από αυτήν ή ίσες.

Εκατοστιαία τιμή. Βλ. εκατοστημόριο.

Εκροή (output). Πληροφορία που εξέρχεται από ένα σύστημα ως αποτέλεσμα επεξεργασίας.

- Ενδοατομική αξιολόγηση** (intraindividual assessment). Αξιολόγηση ενός ατόμου με έμφαση στον συνδυασμό των δεξιοτήτων, εξετάζοντας συγκριτικά το συνολικό περίγραμμα των επιδόσεών του και εντοπίζοντας τομείς σχετικής ικανότητας και αδυναμίας.
- Ενεργός μνήμη** (working memory). Γνωσιακή δομή που συγκρατεί κι επεξεργάζεται προσωρινά πληροφορίες αναγκαίες για τη διεκπεραίωση ενός γνωσιακού έργου και οι διεργασίες με τις οποίες γίνεται η σκόπιμη επεξεργασία των συνειδητών πληροφοριών.
- Εντοπισμός λαθών** (error detection). Μέθοδος αξιολόγησης της ορθογραφίας κατά την οποία παρουσιάζονται στον εξεταζόμενο ανορθόγραφες λέξεις τις οποίες πρέπει να εντοπίσει. Μπορεί να ακολουθείται από διαδικασία διόρθωσης των λαθών.
- Εντροπία** (entropy). Μέγεθος της θεωρίας πληροφοριών, μέτρο της αβεβαιότητας. Όσο περισσότερες πληροφορίες μας δίνει ένα στοιχείο, τόσο περισσότερο μειώνει την αβεβαιότητα.
- Εξαίρεση** (exception). Βλ. ανώμαλο.
- Εξωτερικό φορτίο** (extraneous load). Κατά την εκτέλεση ενός συγγραφικού έργου, το γνωσιακό φορτίο που προέρχεται από το περιβάλλον και σχετίζεται με τη διδασκαλία, την αναφορά σε εξωτερικές πηγές και τυχόν διασπαστικά στοιχεία.
- Επίγνωση** (awareness). Η συνειδητή γνώση νοητικών πληροφοριών ή καταστάσεων. Βλ. φωνολογική επίγνωση, μορφολογική επίγνωση, ορθογραφική επίγνωση, σημασιολογική επίγνωση, γραφοφωνολογική επίγνωση, γραφοσημασιολογική επίγνωση, γραφομορφολογική επίγνωση.
- Επίδοση** (performance). Η βαθμολογία σε μια δοκιμασία, ή μια ευρύτερη ποσοτική εκτίμηση κάποιας ικανότητας ή δεξιότητας.
- Επίθημα** (suffix). Μόρφημα που προστίθεται στο τέλος της λέξης, μετά από τη θεματική ρίζα.
- Επίκτητη δυσγραφία** (acquired dysgraphia). Γενικές και σοβαρές δυσκολίες στη γραφή που οφείλονται σε νευρολογικές βλάβες ή παθήσεις (π.χ. αγγειακά εγκεφαλικά επεισόδια, κρανιο-εγκεφαλικές κακώσεις, άνοια).
- Επινοημένη γραφή** (invented spelling). Ιδιόμορφη και μη συστηματική απόπειρα γραφής όταν τα παιδιά ανακαλύπτουν και πειραματίζονται ενεργά με γραπτά σύμβολα.
- Επινοήση ορθογραφίας** (spelling by invention). Αξιοποίηση φωνολογικών γνώσεων για αναπαράσταση των φθόγγων των λέξεων με τα πιο πιθανά γραφήματα, ελλείψει συγκεκριμένων πληροφοριών για την ορθή γραφή τους.
- Εποικοδομισμός** (constructivism). Προσέγγιση που δίνει πρωταρχική σημασία στην αλληλεπίδραση μεταξύ ατόμου και περιβάλλοντος, καθώς το άτομο αναπτύσσεται γνωσιακά μέσα από την αναδιοργάνωση και συνεχή αναπροσαρμογή των γνωσιακών δομών που ήδη διαθέτει. Αυτό σημαίνει ότι τα παιδιά έχουν

- ενεργό ρόλο στην κατασκευή της γνώσης τους και στην απόδοση νοήματος στις εμπειρίες τους.
- Έργο (task).** Δραστηριότητα που οργανώνεται με σκοπό κατά την εκτέλεσή της να λάβει χώρα κάποια λειτουργία που θέλουμε να μετρήσουμε ή να μελετήσουμε, έτσι ώστε να καταγραφούν τα παρατηρήσιμα αποτελέσματα της λειτουργίας αυτής.
- Εσωτερική συνοχή (internal consistency).** Ο βαθμός στον οποίο τα επιμέρους στοιχεία ή ερωτήσεις μιας δοκιμασίας αξιολογούν ή μετρούν το ίδιο χαρακτηριστικό.
- Εσωτερικό φορτίο (intrinsic load).** Κατά την εκτέλεση ενός συγγραφικού έργου, το γνωσιακό φορτίο που σχετίζεται με τις απαιτήσεις του έργου και τους πόρους που είναι απαραίτητοι για την ολοκλήρωσή του.
- Ετυμολογικά λάθη.** Βλ. οπτικά λάθη.
- Ευχέρεια (fluency).** Η ικανότητα εκτέλεσης μιας διαδικασίας με ευκολία, ταχύτητα και ακρίβεια.
- Ημιφωνητικό στάδιο (semi-phonetic stage).** Το δεύτερο στάδιο ανάπτυξης της ορθογραφικής ικανότητας, κατά το οποίο τα παιδιά κατανοούν ότι κάθε γράμμα αναπαριστά έναν ήχο της προφορικής ομιλίας και χρησιμοποιούν λίγα γράμματα, κυρίως σύμφωνα, για να αναπαραστήσουν λέξεις και συλλαβές. Βλ. και μερικώς αλφαβητικό στάδιο.
- Θεωρία γνωσιακού φορτίου (cognitive load theory).** Θεωρία διδασκαλίας βασισμένη στην υπόθεση ότι η ενεργός μνήμη που συγκρατεί κι επεξεργάζεται προσωρινά πληροφορίες αναγκαίες για τη διεκπεραίωση ενός γνωσιακού έργου έχει περιορισμένη ικανότητα ταυτόχρονης επεξεργασίας πληροφοριών, ενώ το έργο του δασκάλου είναι να βοηθήσει τον μαθητή να την αξιοποιήσει με τον αποδοτικότερο τρόπο.
- Θεωρία μεγέθους ψυχολinguιστικού κόκκου (psycholinguistic grain size theory).** Η υπόθεση ότι οι συγχωνευμένες φωνολογικές και ορθογραφικές αναπαραστάσεις των λέξεων περιλαμβάνουν επιμέρους στοιχεία διαφορετικού μεγέθους, ενώ το μέγεθος των στοιχείων εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά του ορθογραφικού συστήματος και κυρίως από τις σχέσεις ομοιότητας και αντιστοιχίας μεταξύ φωνολογικών και ορθογραφικών μονάδων.
- Ισοδυναμία τάξης (grade equivalent).** Αφορά σε μια μέτρηση (αρχικός βαθμός) και είναι το χρονικό σημείο της σχολικής εκπαίδευσης (δηλαδή η σχολική τάξη και ο μήνας του σχολικού έτους) στο οποίο η βαθμολογία αυτή αποτελεί μέσο όρο επίδοσης (για το δείγμα στάθμησης).
- Ιστορική ορθογραφία (historical spelling).** Γραφή των λέξεων που διατηρείται ετυμολογικά και οφείλεται στον τρόπο με τον οποίο προφερόταν η λέξη σε παλαιότερες μορφές της γλώσσας.
- Κανονικότητα (regularity).** Το ποσοστό αντιστοιχιών μιας ορθογραφικής ή φωνολογικής μονάδας που ακολουθεί τον κανόνα, υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχουν κανόνες για τη μετατροπή κάποιων αναπαραστάσεων σε μια άλλη.

- Κλιτική μορφολογία** (inflectional morphology). Η κλίση των λέξεων, δηλαδή η συστηματική επισημείωση της γραμματικής λειτουργίας μιας λέξης σύμφωνα με τη σύνταξη της πρότασης.
- Κωδικοποίηση** (encoding). Μετατροπή αλληλουχίας φθόγγων σε αντίστοιχη αλληλουχία γραφημάτων σύμφωνα με την αλφαβητική αρχή.
- Λάθη ιστορικής ορθογραφίας**. Βλ. οπτικά λάθη.
- Λάθη στίξης** (punctuation errors). Λάθη που έχουν να κάνουν με τη χρήση των συμβάσεων του γραπτού λόγου σε επίπεδο φράσης (π.χ. για οριοθέτηση ή επιτονισμό).
- Λεκτική** (verbal). Χρησιμοποιούμε τον όρο «λεκτική» για επικοινωνία ή νοημοσύνη μέσω ομιλούμενης γλώσσας, σε αντιδιαστολή με μη λεκτική επικοινωνία (π.χ. με μορφασμούς ή χειρονομίες) ή μη λεκτική ικανότητα (π.χ. αντίληψη του χώρου ή χειρωνακτική επιδεξιότητα).
- Λεξικά συστατικά** (lexical constituents). Φωνολογικές, ορθογραφικές, σημασιολογικές, μορφολογικές και συντακτικές πληροφορίες για τις λέξεις, αποθηκευμένες στο νοητικό λεξικό.
- Λεξική** (lexical). Αποκαλούμε «λεξική» κάθε αναπαράσταση, διεργασία ή δεξιότητα που αφορά στη γνώση και στον χειρισμό των λέξεων, σε αντιδιαστολή με υπολεξικές, προλεξικές και μεταλεξικές αναπαραστάσεις, διεργασίες ή δεξιότητες.
- Λεξική αναπαράσταση** (lexical representation). Αποθηκευμένη γνώση που αφορά σε συγκεκριμένη ολόκληρη λέξη.
- Λεξική διαδρομή** (lexical route) ή «κανάλι λεξικής επεξεργασίας». Υποθετική διεργασία αναγνώρισης λέξεων μέσω άμεσης ταύτισης των οπτικών χαρακτηριστικών της ορθογραφικής μορφής της λέξης με την αποθηκευμένη λεξική αναπαράσταση.
- Λεξική ποιότητα** (lexical quality). Σύμφωνα με την υπόθεση αυτή, οι λεξικές αναπαραστάσεις περιλαμβάνουν φωνολογικές, ορθογραφικές και σημασιολογικές πληροφορίες, και η ποιότητά τους εξαρτάται από την επιλεκτικότητα και την ακρίβεια των επιμέρους συστατικών καθώς και από την ισχύ και πλεοναστικότητα των μεταξύ τους συνδέσεων. Υψηλής ποιότητας είναι οι αναπαραστάσεις που χαρακτηρίζονται από δυναμική αποθήκευση όλων των στοιχείων των λέξεων με δυνατές και ευέλικτες συνδέσεις μεταξύ τους έτσι ώστε να είναι εύκολη και γρήγορη η ανάσυρσή τους σε κάθε δυνατό συνδυασμό.
- Λεξικό**. Βλ. νοητικό λεξικό, ορθογραφικό λεξικό, φωνολογικό λεξικό.
- Λογογραφική φάση**. Βλ. προ-αλφαβητικό στάδιο.
- Μερική συσχέτιση** (partial correlation). Η καθαρή συσχέτιση μεταξύ δύο μετρήσεων που απομένει αφού πρώτα αφαιρεθεί η κοινή τους συσχέτιση με άλλες μετρήσεις οι οποίες ονομάζονται «ελεγχόμενες μεταβλητές».
- Μερικώς αλφαβητικό στάδιο** (partial alphabetic stage). Το δεύτερο στάδιο ανάπτυξης του γραπτού λόγου. Σε αυτήν την περίοδο τα παιδιά χρησιμοποιούν κάποιες φωνογραφημικές αντιστοιχίες χωρίς να έχουν κατανοήσει πλήρως την αλφαβητική αρχή.

- Μεταβατικό στάδιο** (transitional stage). Το τέταρτο στάδιο ανάπτυξης της ορθογραφικής ικανότητας, κατά το οποίο τα παιδιά αντιλαμβάνονται τις ορθογραφικές συμβάσεις και αρχίζουν να χρησιμοποιούν στοιχεία ορθογραφίας. Βλ. και εδραιωμένο αλφαβητικό στάδιο.
- Μεταγλωσσικές δεξιότητες** (metalinguistic skills). Συνειδητή γνώση και χειρισμός των μερών της γλώσσας (π.χ. φθόγγων, λέξεων, γραμματικών τύπων κ.ά.), χρήση της γλώσσας με αναφορά στην ίδια τη γλώσσα.
- Μεταγνώση** (metacognition). Επίγνωση του ατόμου για τις γνωσιακές του λειτουργίες και την αποτελεσματικότητά τους, εφαρμογή στρατηγικών αυτοελέγχου για ενεργητική παρακολούθηση και βελτίωσή τους.
- Μεταλεξικό** (prostlexical). Οτιδήποτε συμβαίνει μετά από την αναγνώριση ή τον εντοπισμό μιας συγκεκριμένης ολόκληρης λέξης.
- Μέτρηση** (measurement). Η ποσοτική εκτίμηση μιας ικανότητας ή δεξιότητας που προσδιορίζει την επίδοση σε μια δοκιμασία, ένας αριθμός που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για στατιστική ανάλυση ή για διαγνωστικούς σκοπούς.
- Μέτρηση με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα** (curriculum-based measurement ή CBM). Σταθμισμένη επαναλαμβανόμενη μέτρηση που εκτείνεται σε μεγάλη χρονική περίοδο (π.χ. σχολικό τρίμηνο, εξάμηνο, έτος), η οποία αποσκοπεί στον έλεγχο του ρυθμού προσέγγισης ενός θεσπισμένου στόχου και όχι μόνο στον έλεγχο κατάκτησης συγκεκριμένων γνώσεων.
- Μνημονική στρατηγική** (spelling by memory). Γραφή γνωστών λέξεων, αποθηκευμένων στη μνήμη από προηγούμενη επεξεργασία, με ανάσυρση της ορθογραφικής αναπαράστασης από το νοητικό λεξικό.
- Μόρφημα** (morpheme). Το πιο μικρό κομμάτι λέξης που έχει ξεχωριστή σημασία ή επιτελεί γραμματική λειτουργία.
- Μορφογραφικό στάδιο** (morphographic stage). Βλ. εδραιωμένο αλφαβητικό στάδιο.
- Μορφολογικά λάθη**. Βλ. γραμματικά λάθη.
- Μορφολογική επίγνωση** (morphological awareness). Η ικανότητα αναγνώρισης και συνειδητού χειρισμού των επιμέρους μορφημάτων από τα οποία αποτελούνται οι λέξεις.
- Μορφολογική στρατηγική** (morphological strategy). Γραφή άγνωστων λέξεων βασισμένη στην αναγνώριση των επιμέρους μορφημάτων που τις αποτελούν, με αξιοποίηση των γνωστών στοιχείων του ορθογραφικού συστήματος.
- Μορφοφωνημικό στάδιο** (morphophonemic stage). Το πέμπτο και τελευταίο στάδιο ανάπτυξης της ορθογραφικής ικανότητας στα ελληνικά, κατά το οποίο τα παιδιά μαθαίνουν τους τρόπους με τους οποίους η μορφολογία και η σημασία της λέξης επηρεάζουν την ορθογραφία της.
- Νευρολογία** (neurology). Κλάδος της ιατρικής που ασχολείται με ασθενείς που έχουν βλάβες ή δυσλειτουργίες του νευρικού συστήματος. Εστιάζει σε συμπτώματα και θεραπείες.
- Νευροψυχολογία** (neuropsychology). Κλάδος της ψυχολογίας που μελετά τη σχέ-

ση μεταξύ νοητικών λειτουργιών και εγκεφαλικών συστημάτων, εξετάζοντας κυρίως τις νοητικές συνέπειες εγκεφαλικών βλαβών. Εστιάζει σε θεωρητικά μοντέλα γνωσιακών λειτουργιών και μεθόδους αξιολόγησης και αποκατάστασής τους.

Νοητικό λεξικό (mental lexicon). Νοητικό αποθετήριο όπου βρίσκονται οι γνώσεις μας για τις λέξεις.

Οικογένεια λέξεων (word family). Σύνολο λέξεων που μοιράζονται κάποιο κοινό χαρακτηριστικό, όπως για παράδειγμα γραμματική κατάληξη ή συνδυασμό γραμμάτων ή φθόγγων. Συχνότερα, λέξεις που περιέχουν ένα κοινό θεματικό μόρφημα, με αποτέλεσμα να σχετίζονται οι σημασίες τους.

Ολική γλωσσική προσέγγιση (whole language approach). Μέθοδος διδασκαλίας του γραπτού λόγου που τονίζει τον επικοινωνιακό σκοπό της γραπτής γλώσσας και χρησιμοποιεί αυθεντικά δείγματα του γραπτού λόγου, παραλληλίζοντας την ανάπτυξη της ανάγνωσης με την κατάκτηση του προφορικού λόγου. Για τη διδασκαλία της αναγνώρισης λέξεων βασίζεται κυρίως στην ολική μέθοδο.

Ολική μέθοδος (whole word method). Μέθοδος διδασκαλίας του γραπτού λόγου που στοχεύει στην απευθείας σύνδεση ολόκληρων γραπτών λέξεων με τις αντίστοιχες προφορικές λέξεις χωρίς την ανάλυσή τους σε επιμέρους στοιχεία.

Ομαλό (regular). Μια λέξη ή υπολεξική μονάδα που ακολουθεί τον κανόνα.

Οπτικά λάθη (orthographic spelling errors). Ορθογραφικά λάθη στο θέμα που δεν διατηρούν την οπτική (ιστορική, ετυμολογική) ταυτότητα των λέξεων παρότι διατηρείται η φωνολογική ταυτότητα και ο συντακτικός ρόλος.

Οπτικό λεξικό. Βλ. οπτικό λεξιλόγιο.

Οπτικό λεξιλόγιο (sight vocabulary). Το σύνολο των λέξεων που μπορούν να αναγνωριστούν ολόκληρες από την ορθογραφική τους αναπαράσταση.

Ορθογραφημένη γραφή (spelling). Απόδοση των λέξεων στη γραφή έτσι ώστε οι ακολουθίες γραμμάτων που ορίζουν τις λέξεις να σχετίζονται συστηματικά με τις αντίστοιχες ακολουθίες φθόγγων σε τρία επίπεδα: το φωνολογικό (προφορά), το μορφολογικό (γραμματική) και το ετυμολογικό (ιστορική ορθογραφία).

Ορθογραφικά λάθη (spelling errors). Βλ. φωνολογικά λάθη, γραμματικά λάθη, οπτικά λάθη, τονικά λάθη, λάθη στίξης.

Ορθογραφική αναπαράσταση (orthographic representation). Η γνώση της αλληλουχίας γραμμάτων που απαρτίζουν κάθε λέξη (ή μέρος λέξης, όπως π.χ. συλλαβές).

Ορθογραφική γειτονιά (orthographic neighborhood). Ομάδα λέξεων που διαφέρουν στη γραφή τους κατά ένα μόνο γράμμα. Γενικότερα, ομάδα λέξεων που περιέχουν ένα κοινό στοιχείο ή γράφονται με παρόμοιο τρόπο.

Ορθογραφική διαφάνεια (orthographic transparency). Η κανονικότητα, συστηματικότητα ή συνέπεια με την οποία το ορθογραφικό σύστημα μιας γλώσσας αναπαριστά τον τρόπο με τον οποίο προφέρονται οι λέξεις.

Ορθογραφική επεξεργασία (orthographic processing). Δημιουργία, αποθήκευση, πρόσβαση και χειρισμός ορθογραφικών αναπαραστάσεων.

- Ορθογραφική επίγνωση** (orthographic awareness). Η ρητή γνώση για τους επιτρεπόμενους συνδυασμούς γραμμάτων στο πλαίσιο ενός ορθογραφικού συστήματος.
- Ορθογραφική επιλογή** (orthographic choice). Μέθοδος αξιολόγησης της ορθογραφίας κατά την οποία ο εξεταζόμενος πρέπει να επιλέξει τη σωστή λέξη που παρουσιάζεται ανάμεσα σε μία ή περισσότερες ανορθόγραφες εναλλακτικές επιλογές.
- Ορθογραφική φάση**. Βλ. εδραιωμένο αλφαβητικό στάδιο.
- Ορθογραφικό λεξικό** (orthographic lexicon). Το αποθετήριο ορθογραφικών αναπαραστάσεων στο οποίο βρίσκεται η γνώση μας για τη γραπτή μορφή των λέξεων.
- Ορθογραφικός διορθωτής** (spell-checker). Λογισμικό ελέγχου ορθογραφίας, συνήθως ενσωματωμένο σε πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένων (word processor), το οποίο εντοπίζει ανορθόγραφες λέξεις και προτείνει διορθώσεις.
- Ουρανικός** (palatal). Φθόγγος (σύμφωνο) που παράγεται παρεμποδίζοντας τη ροή του αέρα στην περιοχή του ουρανίσκου.
- Παλινδρόμηση** (regression). Στατιστική ανάλυση της σχέσης μεταξύ δύο ή περισσότερων μετρήσεων. Παράγει μια εξίσωση με την οποία μπορούμε να προβλέψουμε μία μέτρηση από τις άλλες.
- Παραγωγική μορφολογία** (derivational morphology). Ο τρόπος δημιουργίας παραγωγών λέξεων, δηλαδή η προσθήκη προσφυσμάτων που τροποποιούν με συστηματικό τρόπο τη σημασία και το μέρος του λόγου μιας λέξης.
- Πηλαιοθετημένη γνώση** (conditional knowledge). Η επίγνωση που έχει ο μαθητής-συγγραφέας για το πότε θα χρησιμοποιήσει μια στρατηγική ή τεχνική στην προσπάθειά του να γράψει ένα επικοινωνιακό κείμενο, καθώς επίσης και στο γιατί είναι σημαντική αυτή η στρατηγική ή τεχνική στο συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο.
- Πλήρως αλφαβητικό στάδιο** (full alphabetic stage). Το τρίτο στάδιο ανάπτυξης του γραπτού λόγου, κατά το οποίο τα παιδιά αναγνωρίζουν λέξεις ταυτίζοντας φθόγγους με τα αντίστοιχα γράμματα.
- Προ-αλφαβητικό στάδιο** (pre-alphabetic stage). Τα πρώτο στάδιο ανάπτυξης του γραπτού λόγου. Χαρακτηρίζεται από αναγνώριση λέξεων με βάση τα οπτικά χαρακτηριστικά τους ή τα χαρακτηριστικά του πλαισίου. Δεν βασίζεται σε σύνδεση μεταξύ γραμμάτων και ήχων.
- Προβλεπτική εγκυρότητα** (predictive validity). Συνάφεια με μελλοντικές μετρήσεις της ίδιας ή συναφούς δεξιότητας, πρόβλεψη επίδοσης σε συναφή πεδία.
- Προεπικοινωνιακό στάδιο** (precommunicative stage). Το πρώτο στάδιο ανάπτυξης της ορθογραφικής ικανότητας, κατά τη διάρκεια του οποίου τα παιδιά δεν γνωρίζουν ακόμα ότι τα γράμματα αναπαριστούν ήχους της προφορικής ομιλίας αλλά χρησιμοποιούν τυχαία σύμβολα (που δεν είναι απαραίτητα γράμματα). Βλ. και προ-αλφαβητικό στάδιο.

- Πρόθημα** (prefix). Μόρφημα που προστίθεται στην αρχή της λέξης, πριν από τη θεματική ρίζα.
- Προλεξικό** (prelexical). Οτιδήποτε συμβαίνει πριν από την αναγνώριση ή τον εντοπισμό μιας συγκεκριμένης ολόκληρης λέξης.
- Ρηχό** (shallow). Βλ. διαφανές.
- Σημασιολογική επίγνωση** (semantic awareness). Η συνειδητή γνώση για το πώς οργανώνονται οι σημασίες σε μια γλώσσα, η οποία βοηθά τον ομιλητή να διατυπώνει υποθέσεις και να τις αξιοποιεί για να μαντεύει σωστά τι μπορεί να σημαίνουν οι άγνωστες λέξεις.
- Σημασιολογικό σύστημα** (semantic system). Νοητική δομή συγκράτησης και επεξεργασίας των σημασιών των λέξεων και των σχέσεων μεταξύ τους.
- Σταθμισμένες δοκιμασίες** (norm-referenced tests). Δοκιμασίες που συγκρίνουν τις ατομικές επιδόσεις με την κατανομή των επιδόσεων ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος από τον γενικό πληθυσμό της ίδιας ηλικιακής ομάδας, το οποίο αποτελεί την ομάδα αναφοράς (δείγμα στάθμισης).
- Στατιστικά σημαντικό** (statistically significant). Μια διαφορά ή μια επίδραση θεωρείται στατιστικά σημαντική όταν η πιθανότητα να είναι τυχαία είναι πολύ μικρή (συνήθως μικρότερη από 5%).
- Στρατηγικές γραφής** (spelling strategies). Βλ. επινόηση ορθογραφίας, μνημονική στρατηγική, στρατηγική αναλογίας, μορφολογική στρατηγική, συλλαβική γραφή.
- Στρατηγική αναλογίας** (spelling by analogy). Στρατηγική γραφής άγνωστων λέξεων με χρήση πληροφοριών από άλλες λέξεις με ολοκληρωμένες ορθογραφικές αναπαραστάσεις που έχουν κοινά χαρακτηριστικά.
- Συγχρονική εγκυρότητα** (concurrent validity). Συνάφεια με άλλα γνωστά έγκυρα εργαλεία αξιολόγησης της ίδιας ή παρόμοιας δεξιότητας.
- Συλλαβική γραφή** (syllabic spelling). Χρήση συμφώνων για απεικόνιση ολόκληρης συλλαβής στη γραφή (π.χ. κλμρ αντί «καλημέρα»).
- Συλλαβική επίγνωση** (syllabic awareness). Συνειδητή αναγνώριση και χειρισμός των συλλαβών που απαρτίζουν τις λέξεις του προφορικού λόγου.
- Συναφές φορτίο** (germane load). Κατά την εκτέλεση ενός συγγραφικού έργου, το γνωσιακό φορτίο που σχετίζεται με τα εσωτερικευμένα σχήματα, τις μεταγνωσιακές δεξιότητες και με την επιδεξιότητα του μαθητή που εκτελεί το έργο.
- Συνδετισμός** (connectionism). Προσέγγιση που περιγράφει τις γνωσιακές λειτουργίες ως αποτέλεσμα αλληλεπίδρασης επιμέρους απλών μονάδων επεξεργασίας που μεταδίδουν ενεργοποίηση μεταξύ τους μέσω συνδέσεων κυμαινόμενης βαρύτητας. Η μάθηση ταυτίζεται με ρύθμιση της βαρύτητας των συνδέσεων, ενώ η επίδοση οφείλεται στην εσωτερίκευση της στατιστικής δομής του περιβάλλοντος.
- Συνέπεια** (consistency). Το ποσοστό αντιστοιχιών μιας ορθογραφικής ή φωνολογικής μονάδας με τη (φωνολογική ή ορθογραφική) μονάδα στην οποία αντιστοιχίζεται πιο συχνά.

- Συστοιχία** (battery). Πολλές δοκιμασίες μαζί συγκροτούν μια συστοιχία δοκιμασιών.
- Συσχέτιση** (correlation). Ο βαθμός στον οποίο δύο μεταβλητές (μετρήσεις) συσχετίζονται, δηλαδή κατά πόσο όταν μεγαλώνει η μία μεγαλώνει και η άλλη και το αντίστροφο.
- Συχνότητα εμφάνισης** (frequency of occurrence). Το πλήθος των εμφανίσεων μιας λέξης σε κάποιο σώμα κειμένων, συνήθως εκφρασμένο σε εμφανίσεις ανά εκατομμύριο λέξεων.
- Ταμιευτής** (buffer). Μονάδα βραχυπρόθεσμης συγκράτησης πληροφοριών για το χρονικό διάστημα που είναι απαραίτητη η επεξεργασία τους ή η εκτέλεση κάποιας άλλης λειτουργίας.
- Ταχεία αυτοματοποιημένη κατονομασία** (rapid automatized naming, RAN). Βλ. ταχεία κατονομασία.
- Ταχεία κατονομασία** (rapid naming). Δοκιμασία κατά την οποία ο εξεταζόμενος πρέπει να κατονομάσει φωναχτά μια σειρά από ερεθίσματα, τα οποία μπορεί να είναι γράμματα, αριθμοί, χρώματα ή εικόνες.
- Τονικά λάθη** (stress diacritic errors). Λάθη στη χρήση του τονικού διακριτικού σημείου (του τόνου).
- Τυπικός βαθμός** (standard score). Βαθμός που προκύπτει από τη μετατροπή του αρχικού βαθμού σε μια σταθμισμένη τιμή η οποία εκφράζει την απόκλιση της ατομικής επίδοσης από τον μέσο όρο του δείγματος στάθμισης.
- Υπολεξική διαδρομή** (sublexical route) ή «κανάλι υπολεξικής επεξεργασίας». Υποθετική διεργασία αναγνώρισης λέξεων με μετατροπή της αλληλουχίας γραμμάτων της ορθογραφικής μορφής της λέξης σε αλληλουχία φθόγγων της φωνολογικής μορφής, σύμφωνα με κανόνες αντιστοίχισης ανάμεσα σε γραφήματα και φθόγγους.
- Υπολεξικό** (sublexical). Οτιδήποτε αφορά σε τμήματα λέξεων, μικρότερα από ολόκληρες λέξεις (π.χ. φθόγγοι, συλλαβές, μορφήματα κ.ά.).
- Φθόγγος** (phone). Ηχος ομιλίας, η ελάχιστη μονάδα που αποκαλύπτει η φωνητική ανάλυση των λέξεων. Χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένο τρόπο εκφοράς (άρθρωσης) και αντίστοιχα ακουστικά γνωρίσματα.
- Φώνημα** (phoneme). Στον κλάδο της θεωρητικής γλωσσολογίας που ονομάζεται φωνολογία, φώνημα καλείται η αφηρημένη μονάδα περιγραφής της συστατικής δομής των λέξεων, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει έναν ή περισσότερους φθόγγους. Στην ψυχολογία της ανάγνωσης, ο όρος ταυτίζεται με τον φθόγγο.
- Φωνημική αντιμετάθεση** (spoonerism). Δοκιμασία κατά την οποία ο εξεταζόμενος καλείται να ανταλλάξει τους αρχικούς φθόγγους μεταξύ δύο λέξεων (π.χ. από τις λέξεις «γάλα-σώμα» να πει «σάλα-γόμα»).
- Φωνημική απαλοιφή** (phoneme deletion, phoneme elision). Δοκιμασία κατά την οποία ο εξεταζόμενος καλείται να προφέρει μια λέξη αφαιρώντας έναν φθόγγο (π.χ. η λέξη «χώρα» χωρίς το /x/ είναι «ώρα»).

- Φωνημική επίγνωση** (phonemic awareness). Συνειδητή αναγνώριση και χειρισμός των ελάχιστων μονάδων άρθρωσης του λόγου, που είναι οι φθόγγοι (ή φωνήματα).
- Φωνητικό στάδιο** (phonetic stage). Το τρίτο στάδιο ανάπτυξης της ορθογραφικής ικανότητας, κατά το οποίο τα παιδιά μαθαίνουν να αναπαριστούν όλους τους φθόγγους που απαρτίζουν τις λέξεις του προφορικού λόγου με γράμματα, χωρίς όμως να λαμβάνουν υπόψη τους τη συμβατική ορθογραφία. Βλ. και πλήρως αλφαβητικό στάδιο.
- Φωνογραφημική μετατροπή**. Βλ. κωδικοποίηση.
- Φωνολογικά λάθη** (phonological spelling errors). Ορθογραφικά λάθη που δεν διατηρούν τη φωνολογική ταυτότητα των λέξεων με αποτέλεσμα αυτό που έχει γραφτεί να ακούγεται διαφορετικά από τη λέξη που εννοείται.
- Φωνολογική αρχή**. Βλ. αλφαβητική αρχή.
- Φωνολογική επίγνωση** (phonological awareness). Συνειδητοποίηση και χειρισμός των φωνολογικών δομών και μερών του προφορικού λόγου, ανεξάρτητα από το νόημα ή τον επικοινωνιακό τους ρόλο.
- Φωνολογικό έλλειμμα** (phonological deficit). Αδυναμία στην αντίληψη ή τον χειρισμό των φωνολογικών μονάδων του προφορικού λόγου, με αποτέλεσμα δυσκολίες στην επεξεργασία των φωνολογικών πληροφοριών και στην αντιστοίχιση του προφορικού με τον γραπτό λόγο.
- Φωνολογικό λεξικό** (phonological lexicon). Το αποθετήριο φωνολογικών αναπαραστάσεων στο οποίο βρίσκεται η γνώση μας για την προφορική μορφή των λέξεων.
- Φωνούμενος** (voiced). Φθόγγος που παράγεται με δόνηση των φωνητικών πτυχών (χορδών). (Στην ελληνική βιβλιογραφία συχνά χρησιμοποιείται λανθασμένα ο όρος *ηχηρός*.)
- Ψυχολογιστικός κόκκος** (psycholinguistic grain). Οι υπολεξικές αναπαραστάσεις που χρησιμοποιούνται για την αντιστοίχιση μεταξύ προφορικού και γραπτού λόγου. Συνήθως αναφερόμαστε στο *μέγεθος* του ψυχολογιστικού κόκκου (psycholinguistic grain size), δηλαδή στο μέγεθος των μονάδων αναπαράστασης και αντιστοίχισης. Βλ. και θεωρία μεγέθους ψυχολογιστικού κόκκου.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΓΓΛΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΣΤΟ ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Acquired dysgraphia	Επίκτητη δυσγραφία
Agraphia	Αγραφία
Alphabetic principle	Αλφαβητική αρχή
Alphabetic system	Αλφαβητικό σύστημα
Aphasia	Αφασία
Automated screening	Αυτοματοποιημένη ανίχνευση
Awareness	Επίγνωση
Battery	Συστοιχία
Buffer	Ταμιευτής
Cognitive load	Γνωσιακό φορτίο
Cognitive load theory	Θεωρία γνωσιακού φορτίου
Cognitive system	Γνωσιακό σύστημα
Concurrent validity	Συγχρονική εγκυρότητα
Conditional knowledge	Πλαισιοθετημένη γνώση
Connectionism	Συνδετισμός
Consistency	Συνέπεια
Consolidated alphabetic stage	Εδραιωμένο αλφαβητικό στάδιο
Constructivism	Εποικοδομισμός
Correlation	Συσχέτιση
Correlation coefficient	Δείκτης συσχέτισης
Criterion validity	Εγκυρότητα κριτηρίου
Criterion-referenced tests	Δοκιμασίες κριτηρίου
Curriculum-based measurement	Μέτρηση με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα
Declarative knowledge	Δηλωτική γνώση
Decoding	Αποκωδικοποίηση
Deep	Βαθύ
Derivational morphology	Παραγωγική μορφολογία
Developmental dysgraphia	Αναπτυξιακή δυσγραφία

Distal functions	Απώτερες λειτουργίες
Dual route models	Διπλής διαδρομής, μοντέλα
Dyslexia	Δυσλεξία
Enclitic stress	Εγκλιτικός τόνος
Encoding	Κωδικοποίηση
Entropy	Εντροπία
Error detection	Εντοπισμός λαθών
Exception	Εξαίρεση
Extraneous load	Εξωτερικό φορτίο
Fluency	Ευχέρεια
Frequency of occurrence	Συχνότητα εμφάνισης
Full alphabetic stage	Πλήρως αλφαβητικό στάδιο
Germane load	Συναφές φορτίο
Grade equivalent	Ισοδυναμία τάξης
Grammatical spelling errors	Γραμματικά λάθη
Grapheme	Γράφημα
Graphemic buffer	Γραφημικός ταμιευτής
Graphemic processor	Γραφημικός επεξεργαστής
Graphomorphological awareness	Γραφομορφολογική επίγνωση
Graphophonological awareness	Γραφοφωνολογική επίγνωση
Graphosemantic awareness	Γραφοσημασιολογική επίγνωση
Historical spelling	Ιστορική ορθογραφία
Inflectional morphology	Κλιτική μορφολογία
Input	Εισροή
Internal consistency	Εσωτερική συνοχή
Intraindividual assessment	Ενδοατομική αξιολόγηση
Intrinsic load	Εσωτερικό φορτίο
Invented spelling	Επινοημένη γραφή
Irregular	Ανώμαλο
Lexical	Λεξική
Lexical constituents	Λεξικά συστατικά
Lexical quality	Λεξική ποιότητα
Lexical representation	Λεξική αναπαράσταση
Lexical route	Λεξική διαδρομή
Measurement	Μέτρηση
Mental lexicon	Νοητικό λεξικό
Metacognition	Μεταγνώση
Metalinguistic skills	Μεταγλωσσικές δεξιότητες
Morpheme	Μόρφημα
Morphographic stage	Μορφογραφικό στάδιο
Morphological awareness	Μορφολογική επίγνωση

Morphological strategy	Μορφολογική στρατηγική
Morphophonemic stage	Μορφοφωνημικό στάδιο
Neurology	Νευρολογία
Neuropsychology	Νευροψυχολογία
Nontransparent	Αδιαφανές
Norm-referenced tests	Σταθμισμένες δοκιμασίες
Orthographic awareness	Ορθογραφική επίγνωση
Orthographic choice	Ορθογραφική επιλογή
Orthographic lexicon	Ορθογραφικό λεξικό
Orthographic neighborhood	Ορθογραφική γειτονιά
Orthographic processing	Ορθογραφική επεξεργασία
Orthographic representation	Ορθογραφική αναπαράσταση
Orthographic spelling errors	Οπτικά λάθη
Orthographic transparency	Ορθογραφική διαφάνεια
Output	Εκροή
Palatal	Ουρανικός
Partial alphabetic stage	Μερικώς αλφαβητικό στάδιο
Partial correlation	Μερική συσχέτιση
Percentile	Εκατοστημόριο
Performance	Επίδοση
Phone	Φθόγγος
Phoneme	Φώνημα
Phoneme deletion	Φωνημική απαλοιφή
Phoneme elision	Φωνημική απαλοιφή
Phonemic awareness	Φωνημική επίγνωση
Phonetic stage	Φωνητικό στάδιο
Phonics	Αναλυτικοσυνθετική μέθοδος
Phonological awareness	Φωνολογική επίγνωση
Phonological deficit	Φωνολογικό έλλειμμα
Phonological lexicon	Φωνολογικό λεξικό
Phonological spelling errors	Φωνολογικά λάθη
Postlexical	Μεταλεξικό
Pre-alphabetic stage	Προ-αλφαβητικό στάδιο
Precommunicative stage	Προεπικοινωνιακό στάδιο
Predictive validity	Προβλεπτική εγκυρότητα
Prefix	Πρόθημα
Prelexical	Προλεξικό
Procedural knowledge	Διαδικαστική γνώση
Proximal functions	Εγγύτερες λειτουργίες
Psycholinguistic grain	Ψυχολinguιστικός κόκκος
Psycholinguistic grain size theory	Θεωρία μεγέθους ψυχολinguιστικού κόκκου

Punctuation errors	Λάθη στίξης
Rapid automatized naming	Ταχεία αυτοματοποιημένη κατονομασία
Rapid naming	Ταχεία κατονομασία
Raw score	Αρχικός βαθμός
Regression	Παλινδρόμηση
Regular	Ομαλό
Regularity	Κανονικότητα
Reliability	Αξιοπιστία
Screening	Ανίχνευση
Self-teaching	Αυτοδιδασκαλία
Semantic awareness	Σημασιολογική επίγνωση
Semantic system	Σημασιολογικό σύστημα
Semi-phonetic stage	Ημιφωνητικό στάδιο
Shallow	Ρηχό
Sight vocabulary	Οπτικό λεξιλόγιο
Skill	Δεξιότητα
Spell-checker	Ορθογραφικός διορθωτής
Spelling	Ορθογραφημένη γραφή
Spelling by analogy	Στρατηγική αναλογίας
Spelling by invention	Επινοήση ορθογραφίας
Spelling by memory	Μνημονική στρατηγική
Spelling disorder	Δυσορθογραφία
Spelling errors	Ορθογραφικά λάθη
Spelling strategies	Στρατηγικές γραφής
Spoonerism	Φωνημική αντιμετάθεση
Standard score	Τυπικός βαθμός
Statistically significant	Στατιστικά σημαντικό
Stress diacritic errors	Τονικά λάθη
Sublexical	Υπολεξικό
Sublexical route	Υπολεξική διαδρομή
Suffix	Επίθημα
Syllabic awareness	Συλλαβική επίγνωση
Syllabic spelling	Συλλαβική γραφή
Task	Έργο
Test	Δοκιμασία
Test-retest reliability	Αξιοπιστία επανάληψης
Transitional stage	Μεταβατικό στάδιο
Transparent	Διαφανές
Validity	Εγκυρότητα
Variance	Διακύμανση
Verbal	Λεκτική

Voiced	Φωνούμενος
Voiceless	Άφωνος
Whole language approach	Ολική γλωσσική προσέγγιση
Whole word method	Ολική μέθοδος
Word family	Οικογένεια λέξεων
Word recognition	Αναγνώριση λέξης
Working memory	Ενεργός μνήμη